

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز

نگاهی به وضعیت ایران در شاخص
های فضای کسب و کار، رقابت
پذیری و رفاه در سال ۲۰۱۷

گزارش تحلیلی اقتصادی و اجتماعی

گزارش شماره ۱۹ - سال ۹۵

تهیه شده در دفتر مطالعات اقتصادی و اجتماعی

گزارش

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰

تاریخ:

موضوع گزارش:

تاریخ ارائه:

تنظیم کننده:

۱. مقدمه

در سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران در افق سال ۱۴۰۴ هجری شمسی، از ایران به عنوان کشوری توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه) نام برده شده است. برای دست یافتن به چنین جایگاهی مواردی چون جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل مورد توجه و تاکید قرار گرفته است. دستیابی به این اهداف استراتژیک مستلزم بررسی دقیق وضعیت ایران، شناسایی نقاط ضعف و قوت آن در مقایسه با کشورهای منطقه، تعیین راهکارها و انتخاب برنامه‌های توسعه‌ای مناسب در طول دوره بیست‌ساله سند مزبور است. بدین منظور، گزینش معیارهای مناسب برای ارزیابی اقدامات انجام شده در مسیر رسیدن به جایگاه نخست اقتصادی در منطقه از اهمیت بسزایی برخوردار است.

برای ارزیابی دقیق وضعیت اقتصادی کشور در دوره‌های گذشته استفاده از شاخص‌های معتبر و داده‌های موثق لازم است. تحلیل درست و بی طرفانه این داده‌ها با در نظر گرفتن شرایط و اقتضائات حاکم بر هر دوره، می‌تواند مبنای مناسبی را برای قضاوت درباره میزان موفقیت نسبی اقتصاد کشور در هر دوره فراهم کند. لذا ایجاد زیرساختهای نهادی و زیربنایی برای توسعه و رفع موانع کسب و کار از الزامات اولیه اجرای این سیاست و در زمره وظایف ضروری دولت و نهادهای مدنی است. آنچه مسلم است اصلاح فضای کسب و کار و بهبود شاخص‌های مزبور در عرصه جهانی نه تنها گامی مثبت و اساسی در جهت تقویت جنبه مشارکت بخش خصوصی در عرصه اقتصاد، ارتقا سطح اشتغال و تولید در کشور محسوب می‌شود بلکه بطور قطع سیگنالی مهم برای استقبال سرمایه‌گذاران خارجی برای ورود به کشور و ارتقا و تسهیل جریان ورود فناوری به کشور به شمار می‌رود.

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

۲. شاخص کسب و کار

بخش قابل توجهی از مقتضیات رشد اقتصادی هر کشور در گرو فضای کسب و کار مناسب در آن کشور است. آنچه تحت عنوان «فضای کسب و کار» در ادبیات اقتصادی و مدیریتی کشور ایران مطرح می‌شود، می‌تواند بر عملکرد مدیران بنگاه‌های تولیدی، نیروی کار، سرمایه‌گذاران اقتصادی، روند تولید و فرآیندهای اقتصادی نظیر فروش، رقابت در عرصه‌های داخلی و جهانی و توسعه صنعتی و اقتصادی کشور تاثیر گذاشته و چهره اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور را تغییر دهد. در کشورهای منطقه می‌توان تاثیر بسیاری از عوامل موثر بر فضای کسب و کار و تاثیر متقابل وضعیت کسب و کار را بر بسیاری از شاخص‌های اقتصادی کشور مشاهده نمود.

بانک جهانی هر سال امتیاز و رتبه برخی کشورها را از منظر اقداماتی که در راستای تسهیل فضای کسب و کار انجام داده‌اند، تعیین می‌کند و به واسطه جایگاه هر کشور در شاخص کسب و کار، سختی یا آسانی ورود کارآفرینان محلی را به کسب و کارهایی با اندازه متوسط تعیین می‌کند. تغییر در قوانین کشورها و رویه‌ها می‌تواند از ۱۰ حوزه بر شاخص سهولت کسب و کار اثرگذار باشد. این ده حوزه عبارتند از:

- شروع کسب و کار
- اخذ مجوزها
- دسترسی به برق
- ثبت مالکیت
- اخذ اعتبار
- حمایت از سرمایه‌گذاران
- پرداخت مالیات
- شاخص تجارت فرامرزی
- الزام آور بودن اجرای قراردادها
- پرداخت دیون

بر همین اساس، طبق گزارش سال ۲۰۱۷ بانک جهانی از وضعیت بین‌المللی شاخص سهولت کسب و کار، جایگاه ایران در بین ۱۹۰ کشور در رتبه ۱۲۰ قرار گرفت. این رتبه نمایانگر این است که در دولت یازدهم جایگاه بین‌المللی ایران از رتبه

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

۱۵۲ در سال ۲۰۱۳ میلادی به رتبه ۱۲۰ در سال ۲۰۱۷ میلادی ارتقا یافته است. البته گزارش سال ۲۰۱۶ بانک جهانی، رتبه کسب و کار ایران را از بین ۱۸۹ کشور، ۱۱۸ اعلام کرده بود.

همچنین براساس این گزارش، وضعیت رتبه ایران در ۱۰ شاخص سهولت کسب و کار در سال ۲۰۱۷ نشان از این دارد که رتبه ایران در شروع کسب و کار (رتبه ۱۰۲)، اخذ مجوز ساخت (رتبه ۲۷)، دسترسی به برق (رتبه ۹۴)، ثبت مالکیت (رتبه ۸۶)، اخذ اعتبارات (رتبه ۱۰۱)، حمایت از سهامداران خرد (رتبه ۱۶۵)، سهولت پرداخت مالیات (رتبه ۱۰۰)، تجارت فرامرزی (رتبه ۱۷۰)، سهولت اجرای قراردادها (رتبه ۷۰)، ورشکستگی و پرداخت دیون (رتبه ۱۵۶) است. نکته قابل تامل دیگر در این گزارش این است که ضعیف‌ترین عملکرد ایران در مقایسه با سایر کشورها، مربوط به «تجارت فرامرزی» است.

جدول شماره ۱: مقایسه رتبه کسب و کار سالهای ۲۰۱۶-۲۰۱۷

رتبه در سال ۲۰۱۷	رتبه در سال ۲۰۱۶	مولفه‌های ده‌گانه کسب و کار
۱۰۲	۹۷	شروع کسب و کار
۲۷	۲۷	سهولت اجرای قرارداد
۹۴	۹۰	دسترسی به برق
۸۶	۸۵	اخذ مجوز ساخت
۱۰۱	۹۷	اخذ اعتبار
۱۶۵	۱۶۶	حمایت از سهامداران خرد
۱۰۰	۹۹	پرداخت مالیات
۱۷۰	۱۷۱	تجارت فرامرزی
۷۰	۶۹	سهولت اجرای قراردادها
۱۵۶	۱۵۵	ورشکستگی و پرداخت دیون
۱۲۰	۱۱۸	رتبه کل

ماخذ: Doing Business

از دلایل عملکرد ضعیف ایران در شاخص تجارت فرامرزی، می‌توان به هزینه بالای انطباق فرامرزی صادرات و واردات و مدت زمانی که برای انطباق مرزی و انطباق اسناد در ایران صرف می‌شود اشاره کرد که بیش از سایر کشورها است. از سوی دیگر، براساس گزارش بانک جهانی، اصلاحاتی که از سوی ایران صورت گرفته و منجر به کاهش فاصله ایران از شاخص پیشرو در سال جاری شده، «ایجاد پنجره واحد ملی» است که اثر خود را در صعود یک پله‌ای رتبه زیرشاخص تسهیل تجارت فرامرزی و کاهش فاصله ایران از شاخص پیشرو نشان داده است. اگرچه ایران همواره تلاش کرده فضای کسب و کار را برای کارآفرینان و فعالان اقتصادی بهبود ببخشد و در این زمینه نیز یکسری اصلاحات و اقدامات اساسی انجام داده است، اما در مورد اینکه چرا رتبه ایران در گزارش ۲۰۱۷ بانک جهانی در تسهیل فضای کسب و کار بهبود نیافته است، باید دو موضوع را

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

مد نظر داشت. یک موضوع این است که در برخی موارد، اقدامات مثبتی که از سوی ایران در بهبود فضای کسب و کار انجام می‌شود، به موقع به نهادهای بین‌المللی ارجاع داده نمی‌شود. موضوع دیگر اینکه، عملکرد خوب سایر کشورها در بهبود فضای کسب و کار باعث قرار گرفتن ایران در جایگاه پایین‌تر شده است. به‌رحال هرچند گزارش بانک جهانی، اعلام اولیه است و ممکن است در اعلام تفصیلی تغییر کند اما با توجه به جزئیات این جدول به نظر می‌رسد، وضعیت کسب و کار ایران نه تنها نسبت به گزارش سال قبل تغییر چندانی نکرده است؛ به‌طوری که در سال ۲۰۱۶ امتیاز فاصله تا اقتصاد پیشرو ۵۷/۴ و در سال ۲۰۱۵، ۵۶/۷ بوده است و برای سال ۲۰۱۷ این امتیاز به ۵۷/۲ رسیده است که عملاً نشان‌دهنده وضعیت ایستایی ایران در این شاخص دارد. در بین ۱۹۰ کشور مورد بررسی کشورهای نیوزیلند رتبه اول را کسب کرده و سنگاپور و دانمارک به ترتیب رتبه دوم و سوم را به خود اختصاص داده‌اند و کشور سومالی در قعر جدول رتبه بندی جهانی و در رتبه ۱۹۰ را کسب کرده است. هند رتبه ۱۳۰ و پاکستان رتبه ۱۴۴ و افغانستان رتبه ۱۸۹ را کسب کرده‌اند. جدول زیر نشان می‌دهد که در بخش ورشکستگی و پرداخت دیون، در ژاپن و سنگاپور ظرف کمتر از یک سال می‌توان کارهای مربوط به ورشکستگی و پرداخت دیون را انجام داد ولی در ایران و ترکیه و هند، انجام امور مربوط به ورشکستگی بیس از ۴ سال وقت می‌برد و به این ترتیب کمتر در امر کسب و کار تسهیل اتفاق می‌افتد. روشن است ژاپن که زودتر از برخی کشورها از جمله مالزی صنعتی شده و جزو کشورهای توسعه یافته قرار گرفته است، ضعیف‌تر از مالزی در شاخص کسب و کار عمل کرده است و رتبه ۳۴ در دنیا را به دست آورده و مالزی رتبه ۲۳ جهان را کسب کرده است.

جدول شماره ۲: تفاوت در عملکرد برخی کشورها در شاخص کسب و کار در سال ۲۰۱۷

کشور (و رتبه جهانی)	شروع کسب و کار (تعداد روز)	مجاز ساخت و ساز (روز)	دریافت برق (روز)	ثبت مالکیت و دارایی (روز)	ورشکستگی و دیون (سال)
نیوزیلند (۱)	نیم	۹۳	۵۸	۱	۱,۳
سنگاپور (۲)	۲,۵	۴۸	۳۰	۴,۵	هشت دهم
کره (۵)	۴	۲۸	۱۸	۵,۵	۱,۵
مالزی (۲۳)	۱۸,۵	۷۹	۳۱	۱۳	یک
ژاپن (۳۴)	۱۱,۲	۱۹۷	۹۷,۷	۱۳	شش دهم
ترکیه (۶۹)	۶,۵	۱۰۳	۶۳	۷	۴,۵
ایران (۱۲۰)	۱۵	۹۹	۷۷	۱۲	۴,۵
هند (۱۳۰)	۲۶	۱۹۰	۴۵,۹	۴۶,۸	۴,۳
سومالی (۱۹۰)	۷۰	-	-	۱۸۸	-

ماخذ: Doing business 2017

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

۳. شاخص رقابت پذیری

شاخص رقابت پذیری جهانی که هر ساله توسط مجمع جهانی اقتصاد برای اغلب کشورهای جهان محاسبه و گزارش آن منتشر می شود، شاخص مهمی است؛ زیرا رقابت حرف نخست اقتصاد امروز جهانی است و از کوران رقابت است که منفعت خریداران و سود شرکت ها حداکثر می شود.

بر خلاف بسیاری از متغیرهای مهم اقتصادی مانند نرخ تورم و نرخ بیکاری که برای انتشار آن داده های صریح وجود دارد، رقابت پذیری متغیری است که برای محاسبه آن باید از روش های غیرمستقیم و ضمنی بهره جست؛ یعنی این شاخص ترکیبی است از ۱۲ رکن که هر یک از ارکان بین ۴ تا ۲۱ متغیر دارند؛ بنابراین آنچه به عنوان شاخص رقابت پذیری جهانی (Global Competitiveness Index) منتشر می شود دربرگیرنده ۱۱۴ متغیر در مورد هر کشور است که به جزئیات اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی پرداخته و برآیند آن منجر به GCI می شود. یکی از دلایل توجه به شاخص رقابت پذیری این است که در شرایط پیچیده و متغیر امروزی یکی از دغدغه های اصلی کشورها افزایش قدرت رقابت پذیری و در نتیجه آن افزایش سطح رفاه و آسایش در کشورشان است. کشورهای مختلف برای بالابردن قدرت رقابت پذیری خود باید در ابتدا عوامل موثر بر رقابت پذیری را شناسایی کرده و با تحلیل وضعیت موجود پس از شناسایی نقاط قوت و ضعف خود، نسبت به بهبود وضعیت رقابت پذیری و در نتیجه افزایش رفاه در کشورشان اقدام کنند.

شاخص رقابت پذیری جهانی (GCI) با تحلیل مجموعه ای از مولفه های مختلف و متعدد از جمله آموزش، پیشرفت تکنولوژیکی بومی و وارداتی، ثبات در اقتصاد کلان، حاکمیت قانون، شفافیت و عملکرد مطلوب نهادها، پیشرفته بودن بنگاه ها، شرایط تقاضا، اندازه بازار که هر یک ضمن برخورداری از ضرایب متفاوت، منعکس کننده جنبه خاصی از رقابت پذیری هستند، به تعیین رتبه هر کشور می پردازد. این مولفه ها تحت عنوان "ارکان رقابت پذیری" در ۱۲ گروه به شرح زیر تقسیم بندی شده اند:

- نهادها
- زیرساخت ها
- ثبات در اقتصاد کلان
- بهداشت و آموزش ابتدایی
- آموزش عالی و حرفه ای
- کارایی بازار کالا

گزارش

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰

تاریخ:

- کارایی بازار نیروی کار
- پیشرفته بودن بازار مالی
- آمادگی تکنولوژیک
- اندازه بازار
- پیشرفته بودن بنگاه های تجاری
- نوآوری

مطالعه اولیه تغییرات ارکان ایران در گزارش رقابت پذیری جهانی و مقایسه آن با گزارش سال گذشته، حاکی از آن است که بیشترین سقوط رتبه‌ای ایران در رکن محیط اقتصاد کلان رخ داده است که کشور با ۰/۲ واحد کاهش امتیاز، ۶ پله سقوط نموده است. دو رکن بهداشت و آموزش ابتدایی و کارایی بازار کالاها نیز هر کدام دو رتبه نزول داشته‌اند که نزول این سه رکن مجموعاً سبب کاهش رتبه کلی ایران به میزان ۲ واحد گشته است. این حالت در شرایطی به دست آمده است که رتبه ایران در ۸ رکن از ۱۲ رکن صعود داشته و تنها در یک رکن بدون تغییر باقی مانده است. بیشترین صعود را رکن آموزش عالی با ۰/۳ واحد افزایش امتیاز به میزان ۹ پله داشته است. پس از این رکن، رکن های نهادها، زیرساخت ها و کارایی بازار نیروی کار هر کدام ۴ رتبه و رکن های توسعه بازار مالی، آمادگی فناوریانه، پیچیدگی کسب و کار و نوآوری هر کدام به ترتیب ۳، ۲، ۱ و ۱ رتبه بهبود داشته‌اند و تنها رکن اندازه بازار هیچ گونه تغییر رتبه‌ای نداشته است.

جدول شماره ۳: مقایسه رتبه شاخص رقابت پذیری سال ۲۰۱۶-۲۰۱۷

تغییرات	رتبه در سال ۲۰۱۷	رتبه در سال ۲۰۱۶	مولفه های شاخص رقابت پذیری
۴	۹۰	۹۴	نهادها
۴	۵۹	۶۳	زیرساختها
-۶	۷۲	۶۶	محیط اقتصاد کلان
-۲	۴۹	۴۷	بهداشت و آموزش ابتدایی
۹	۶۰	۶۹	آموزش عالی
-۲	۱۱۱	۱۰۹	کارایی بازار کالاها
۴	۱۳۴	۱۳۸	کارایی بازار نیروی کار
۳	۱۳۱	۱۳۴	توسعه بازار مالی
۲	۹۷	۹۹	آمادگی فناوریانه
-	۱۹	۱۹	اندازه بازار
۱	۱۰۹	۱۱۰	پیچیدگی کسب و کار
۱	۸۹	۹۰	نوآوری
۲	۷۶	۷۴	رتبه کل

ماخذ: World Economic Forum

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

۴. شاخص رفاه

رفاه اقتصادی دارای نقش تاثیر گذاری بر رشد اقتصادی ایران می باشد. نرخ بیکاری، درآمد ملی، هزینه‌های درمان، بیمه، بهداشت، آموزش و تفریح مولفه هایی هستند که با رفاه و کیفیت زندگی مردم در ارتباط اند و با ارزیابی آنها سطح رفاه را می توان مورد بررسی قرار داد. رفاه اجتماعی تعبیری است معطوف به وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی که حفظ کرامت انسانی و مسئولیت پذیری افراد جامعه در قبال یکدیگر و ارتقا توانمندیها، از اهداف آن است. در کشورهای توسعه یافته، یکی از هدفهای مهم سیاست گذاران اقتصادی، ارتقا کیفیت، استاندارد و سطح رفاه زندگی در جامعه است. در کشورهای در حال توسعه نیز فقط رشد اقتصادی هدف تلقی نمی شود بلکه این کشورها همگام با کشورهای توسعه یافته، افزایش رفاه اجتماعی را یکی از هدفهای اصلی و از معیارهای توسعه یافتگی در نظر می گیرند.

موسسه پژوهشی «لگاتوم» طبق رسم هر سال خود در یک دهه اخیر، گزارشی را در مورد رتبه کشورهای جهان در شاخص رفاه منتشر می کند. این موسسه در مجموع ۸ شاخص برای رفاه کشورها در نظر می گرفت که امسال شاخص «محیط زیست» به آنها اضافه شده و بنابراین تعداد شاخص های رفاه در گزارش امسال به عدد ۹ رسیده است. موسسه لگاتوم برای هر یک از این ۹ شاخص تعریفی را ارائه کرده است که به این شرح اند:

۱- کیفیت اقتصاد: این شاخص، کشورها را براساس میزان باز بودن اقتصادهایشان، شاخص های اقتصاد کلان، زیربنای رشد، فرصت های اقتصادی و کارآیی بخش مالی، با هم مقایسه می کند.

۲- فضای کسب و کار: در شاخص فضای کسب و کار در واقع فضای کارآفرینی هر کشور، زیرساخت های کسب و کار، موانع نوآوری و انعطاف پذیری بازار کار مورد بررسی قرار گرفته است.

۳- حاکمیت: در شاخص حاکمیت عملکرد کشورها در سه حوزه سنجیده شده است: حاکمیت موثر، دموکراسی و مشارکت سیاسی و حاکمیت قانون.

۴- آموزش: شاخص آموزش، کشورها را براساس میزان دسترسی افراد آن کشور به آموزش، کیفیت آموزش و سرمایه انسانی رتبه بندی می کند.

۵- سلامت: در این شاخص وضعیت کشورها براساس سه معیار مورد بررسی قرار می گیرد: سلامت اولیه فیزیکی و ذهنی، زیرساخت های سلامت و مراقبت های پیشگیرانه.

۶- ایمنی و امنیت: در این شاخص کشورها براساس امنیت ملی و ایمنی فردی مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۷- آزادی فردی: شاخص آزادی فردی حقوق قانونی اولیه آزادی‌های فردی و مدارای اجتماعی در کشورهای مورد بررسی را نشان می‌دهد.

۸- سرمایه انسانی: در این شاخص ارتباطات فردی، حمایت از شبکه‌های اجتماعی، هنجارهای اجتماعی و مشارکت مدنی هر کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

۹- محیط‌زیست: شاخص محیط‌زیست عملکرد هر کشور را در سه حوزه می‌سنجد: کیفیت محیط‌زیست و طبیعت، فشارهای زیست محیطی و تلاش‌ها در جهت حفظ محیط‌زیست.

در شاخص رفاه ۲۰۱۶ ایران از میان ۱۴۹ کشور جهان رتبه ۱۱۸ را کسب کرده است. سال گذشته موسسه لگاتوم شاخص رفاه خود را براساس بررسی ۱۴۲ کشور جهان منتشر کرده بود و رتبه ایران در گزارش ۲۰۱۵ شاخص رفاه ۱۰۶ بود.

جدول شماره ۴: مقایسه رتبه مولفه‌های شاخص رفاه در سالهای ۲۰۱۵-۲۰۱۶

رتبه در سال ۲۰۱۶	رتبه در سال ۲۰۱۵	مولفه‌های شاخص رفاه
۱۱۴	۱۰۵	کیفیت اقتصاد
۱۱۴	۹۲	فضای کسب و کار
۱۳۶	۱۲۲	حاکمیت
۷۱	۶۵	آموزش
۹۲	۶۷	سلامت
۱۲۰	۱۲۰	ایمنی و امنیت
۱۴۶	۱۳۱	آزادی فردی
۷۴	۱۱۵	سرمایه انسانی
۱۱۱	-	محیط زیست
۱۱۸	۱۰۶	رتبه کل

ماخذ: Legatum Institution

در همین حال به نظر می‌رسد بنا بر گزارش لگاتوم رتبه ایران از نظر شاخص رفاه کاهش یافته است. ایران در میان ۱۴۹ کشور جهان از نظر «شاخص رفاه» با سقوط ناگهانی در جایگاه صد و هجدهم جهان قرار گرفته است؛ بنا بر این گزارش، کشورهایی که در راس رتبه‌بندی شاخص رفاه لگاتوم قرار دارند کشورهایی هستند که علاوه بر داشتن تولید ناخالص داخلی بالا دارای شهروندانی شاد، سالم و آزاد هستند. نیوزیلند رتبه اول شاخص رفاه را به خود اختصاص داده است. این کشور از طریق ترکیبی از یک جامعه قدرتمند، بازارهای آزاد و باز و سطح بالای آزادی‌های شخصی، توانسته است طی دهه گذشته به‌طور مستمر

کد مدرک: SCCIM-FR-009-0۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی شیراز
تاریخ:		

رفاه فراوانی را ایجاد کند. بعد از نیوزیلند، کشورهای نروژ، فنلاند، سوئیس، کانادا، استرالیا، هلند، سوئد، دانمارک و بریتانیا در رتبه‌های دوم تا دهم جای گرفته‌اند. آمریکا رتبه هفدهم شاخص رفاه را کسب کرده است. یمن با کسب رتبه ۱۴۹ در آخر جدول شاخص رفاه قرار دارد و کشورهای افغانستان، جمهوری آفریقای مرکزی، سودان و جمهوری دموکراتیک کنگو به ترتیب قبل از یمن قرار دارند.